

Els empordanesos de totes les edats, i moltes persones que no ho són, coneixen de memòria epigrames com “El matrimoni és una creu/ i la ‘querida’, el Cirineu”; “Les meuques del Garrigal,/ per afició o per vici,/ sempre han proveït l’hospici,/ del barri del Mercadal”; “Va anar d’un leri-leri/, res, d’un accent a la i/ que el nostre Lluís Valeri/ no fos en Paul Valéry.”

Però al mateix temps, poden recitar una oració, l’ “Oració al Crist de la Tramontana”, que fa:

“Braços en creu damunt la pia fusta,/ Senyor, empareu la closa i el sembrat/ doneu el verd exacte al nostre prat/

i mesureu la tramuntana justa/ que eixugui l’herba i no ens espolsi el blat.”

Una oració que, impresa pel poeta en un full il·lustrat, ha estat reproduïda i difosa durant anys en estampes, rajoles, ferros i fustes. Moltes masies empordaneses reben el visitant amb aquest poema gravat a la paret i en molts funerals apareix al recordatori.

L’autor dels epigrames i de l’oració és la mateixa persona, Carles Fages de Climent (Figueres, 1902-1968), el poeta català més inèdit, més mal conegut i més desafortunat del segle XX, però, també, cosa que és un mèrit, un dels més populars.

Fages de Climent, popular i maleït, reviu

L’obra poètica de Carles Fages de Climent (Figueres, 1902-1968) serà finalment divulgada sense els entrebancs que va patir en vida i les primeres trenta llargues dècades de la seva posteritat. Quaderns Crema publicarà la seva obra més destacada, en part inèdita, i una editorial de Figueres, els seus divertits epigrames, tan estimats per Josep Pla, molts dels quals formen part del patrimoni oral.

Els epigrames no han estat mai editats com cal, però si divulgats, a partir de limitades reproduccions mecanogràfiques d’autor; de citacions, en especial les fetes per Josep Pla de forma generosa, i del boca a orel·la. Els epigrames del tercer recull, *Cent consells d’amor*, van ser impresos d’estranguis el 1994, després de la mort de l’autor.

Carles Fages de Climent va tenir una relació al·lèrgica amb el món editorial i cultural barcelonès. I amb la vida: propietari rendista i pèssim administrador, —“l’últim cagalló del feudalisme empordanès”, en paraules de l’amic i admirador Josep Pla— va patir els problemes econòmics derivats de la societat del benestar i del consum. A mesura que era més fàcil guanyar-se la vida i fer diners, més difícil ho tenia ell per fer el senyor.

La posteritat tampoc no li va ser favorable: els hereus no van fer ni el més petit pas per editar la seva obra, una gran part de la qual és inèdita. La situa-

L'Ajuntament de Figueres ha hagut d'intervenir perquè els hereus de l'escriptor acceptin reeditar la seva obra

ció era tan desesperada que un grup d'admiradors va reproduir fa tres anys en una pàgina web d'Internet el llarg poema inèdit *Somni de Cap de Creus*, poema que acaba amb l'"Oració al Crist de la Tramontana". La gran quantitat de visites rebudes van confirmar l'interès que existeix per la seva obra, una festa de la paraula, sempre genuïna, escaient i precisa.

El cas era tan greu, tan intolerable, que l'Ajuntament de Figueres, bo i responent a un clam de la societat cultural empordanesa, va aconseguir la cessió, durant l'any 2002, aniversari del naixement de l'escriptor, dels drets d'edició de la seva obra.

La reedició de l'obra publicada i l'edició de la inèdita s'emmarcaran en els actes del centenari, actes que han de culminar en la creació d'una fundació que porti el seu nom i que, a més d'atiar la flama del poeta, estimuli

Carles Fages de Climent va tenir una relació al·lèrgica amb el món editorial i cultural barcelonès

el coneixement i l'estudi dels autors empordanesos.

"L'Any Fages de Climent ha de ser el punt de partida de la recuperació del poeta", diu Rafael Pascuet, comissari dels actes de l'Any Fages. "L'objectiu és rellotjar la seva obra."

L'Any Fages de Climent s'ha muntat sobre tres grans eixos. El primer, l'edició de l'obra. El segon serà la gran exposició que sobre Fages de Climent i el seu món serà inaugurada la primavera vinent al Museu de l'Empordà de Figueres i que es podrà veure al Museu d'Història de Catalunya, a la tardor.

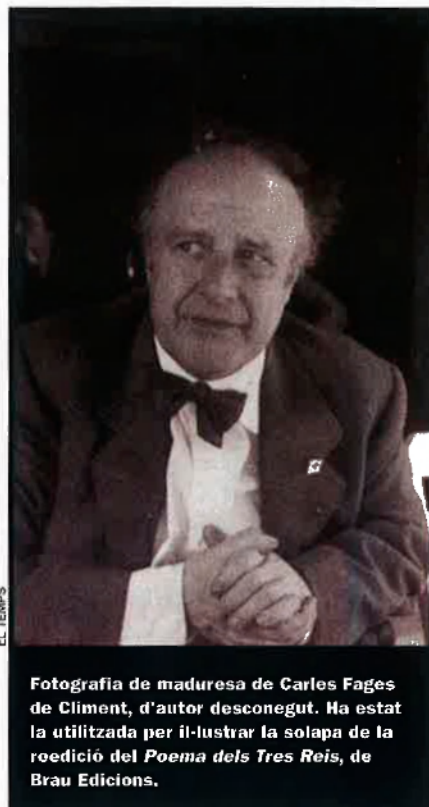
El catàleg ha de ser la peça que constati la valoració que la filologia actual i els escriptors fan d'un autor que va ser desconsiderat per la crítica de l'època. L'intent anterior, el llibre col·lectiu *La vida i l'obra de Carles Fages de Climent*, editat per l'Institut d'Estudis Empordanesos, només mostrava l'admiració dels seus amics, la majoria empordanesos, o bé de poetes i crítics de poca volada, com Joan Arús o Octavi Saltor.

El tercer eix seran els diversos actes acadèmics, conferències i representacions teatrals que es portaran a terme al llarg de l'any.

L'edició dels epigrames, molts dels quals són totalment desconeguts perquè ni tan sols havien estat mecanografiats per l'autor i no havien sortit mai de l'arxiu familiar, serà una de les peces més valuoses de l'edició impulsada per l'Ajuntament de Figueres.

Josep Pla, en el seu estudi *Carles Fages de Climent. L'epigramista, el poeta, l'home. Una vaga aproximació*, inclòs al volum 38 de l'*Obra Completa, Escrits empordanesos* (1980), va aconseguir-ne llegir, en dos aplecs mecanografiats, uns dos-cents, i ja es pensava que no havien estat recollits tots: "N'hi ha moltíssims més que voleien per l'espai. Seran publicats algun dia?" La resposta ha arribat al segle XXI: enguany.

El que tampoc no podia imaginar Pla és que entre els que voleiaven –mecanografiats– i els inèdits, superaven àmpliament els dos-cents: en total, l'edició dels *Epigrames* de Lo Gaiter de

Fotografia de maduresa de Carles Fages de Climent, d'autor desconegut. Ha estat la utilitzada per il·lustrar la solapa de la reedició del *Poema dels Tres Reis*, de Brau Edicions.

la Muga –així els signava– que publicarà Edicions Brau de Figueres en edició crítica i anotada de Joan Ferrerós constarà de sis-cents composicions poètiques satíriques, en total, la meitat dels quals són inèdites. Tots acreditats i contrastats: en circulaven d'apòcrifs que se li han atribuït. *Epigrames* serà una de les novetats de Sant Jordi.

La poesia signada per Carles Fages de Climent, el poeta doctorat en estudis clàssics a la Universitat de Barcelona i format en les tertúlies de l'Ateneu Barcelonès i la seva biblioteca, serà en principi publicada a Barcelona, a finals d'any, per Quaderns Crema.

D'una banda, Quaderns Crema editarà el monumental poema *Somni de Cap de Creus*. Després, un llibre que aplegarà tots els seus sonets. El volum serà format pels seus dos llibres de sonets publicats, *Sonets* (1979), i *Sonets a Maria Clara* (1938), i pels inèdits i esparsos.

I, finalment, un recull format per *Les bruixes de Llers* (1924), el seu primer llibre, i la *Balada del sabater d'Ordís* (1954), llibres que van ser il·lustrats per Salvador Dalí –que, a més, escriu

“El matrimoni és una creu, i la querida, el Cirineu”

Josep Pla era un gran admirador dels epigrames de Carles Fages de Climent. Trobava que en va arribar a fer de meravellosos. En contrapartida, un dels crítics que va jugar la carta Fages de Climent en els cercles barcelonins, Octavi Saltor, segurament per raons morals —era un carca— els jutjava indignes d'un poeta en majúscules. El poeta va contestar Saltor amb un epigrama:

“No et plau, Octavi Saltor,
l'art menor de l'epigrama?
Doncs, per a tu fos la dama,
i per a mi, la menor.”

Però l'epigrama literari més recordat és el que va dedicar a Joan Triadú arran de l'exclusió del poeta de l'*Antologia de la poesia catalana (1900-1950)* feta pel crític.

“Aquest pobre Triadú,
que per triat no té do,
si quan tria, tria dur
és que és un mal triador.”

Signava els epigrames amb el nom de Lo Gaiter de la Muga i el personatge va donar peu a un autoretrat en forma de sonet que, en una estrofa, proclamava:

“Ni pagès de remença ni peta de pis,
té muller, gat i gos i un mussoll a la tanca,
fills i nés a balquena i un erari imprecís.

Qui vulgui més lliçó que vagi a Salamanca.”

Molts amics i coneguts, en especial figuerencs i empordanesos, van ser víctimes dels seus epigrames, o només immortalitzats. L'efecte satíric dels poemes el va advertir amb aquest epigrama:

“Els dardells del meu buirac
defensen el meu orgull:
escassejo l'afalac
tiro al dret, i ofenc quan vull.”

Del matrimoni, en va fer diversos. El més conegut és:

“El matrimoni és una creu
i la 'querida', el Cirineu.”

Alguns epigrames recorden l'esperit d'*El Bé Negre*. Com aquest:

“Pot tenir més d'una amiga
el regidor de la Lliga.”

Segons Josep Pla, el poeta li'n recità un en una de les ocasions que es van trobar en el tren, dedicat a un dels pintors que feia “elucubracions artístiques actuals”:

“Ho esquitxa tot de groc
i es pensa que és un Van Gogh.”

D'altres constataven fets, com aquest epigrama dirigit a un professor de l'institut de Figueres:

“El professor Galobardes
és un perladenc tan fi,
que explica grec al matí
i ven xampany a les tardes.”

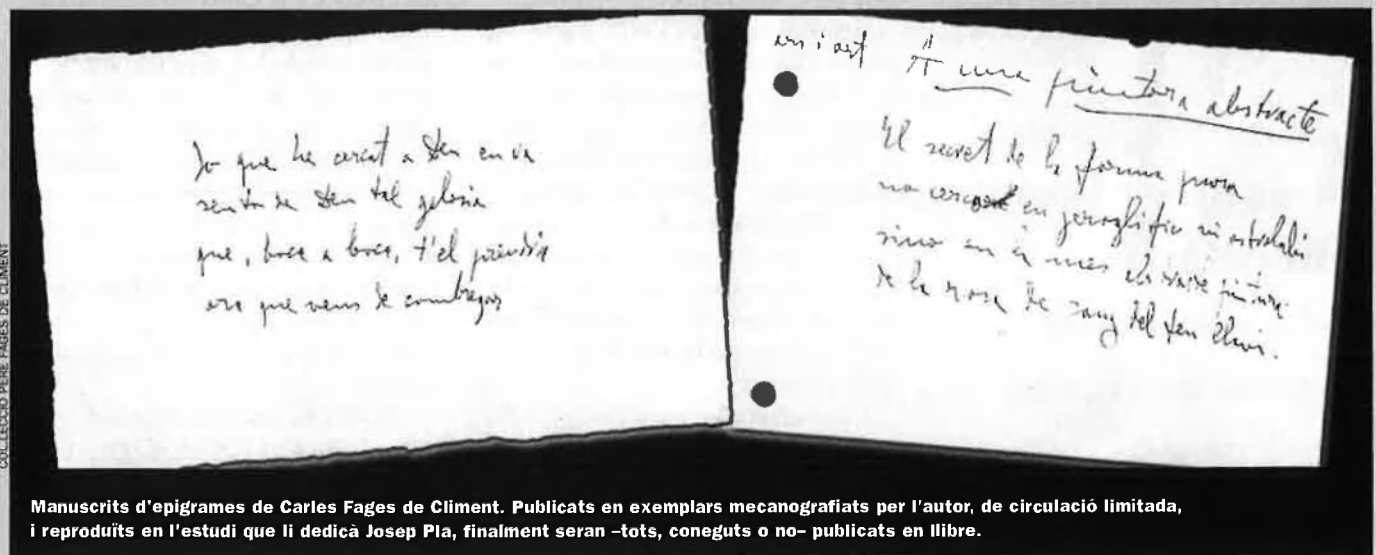
També va conrear l'epigrama autobiogràfic:

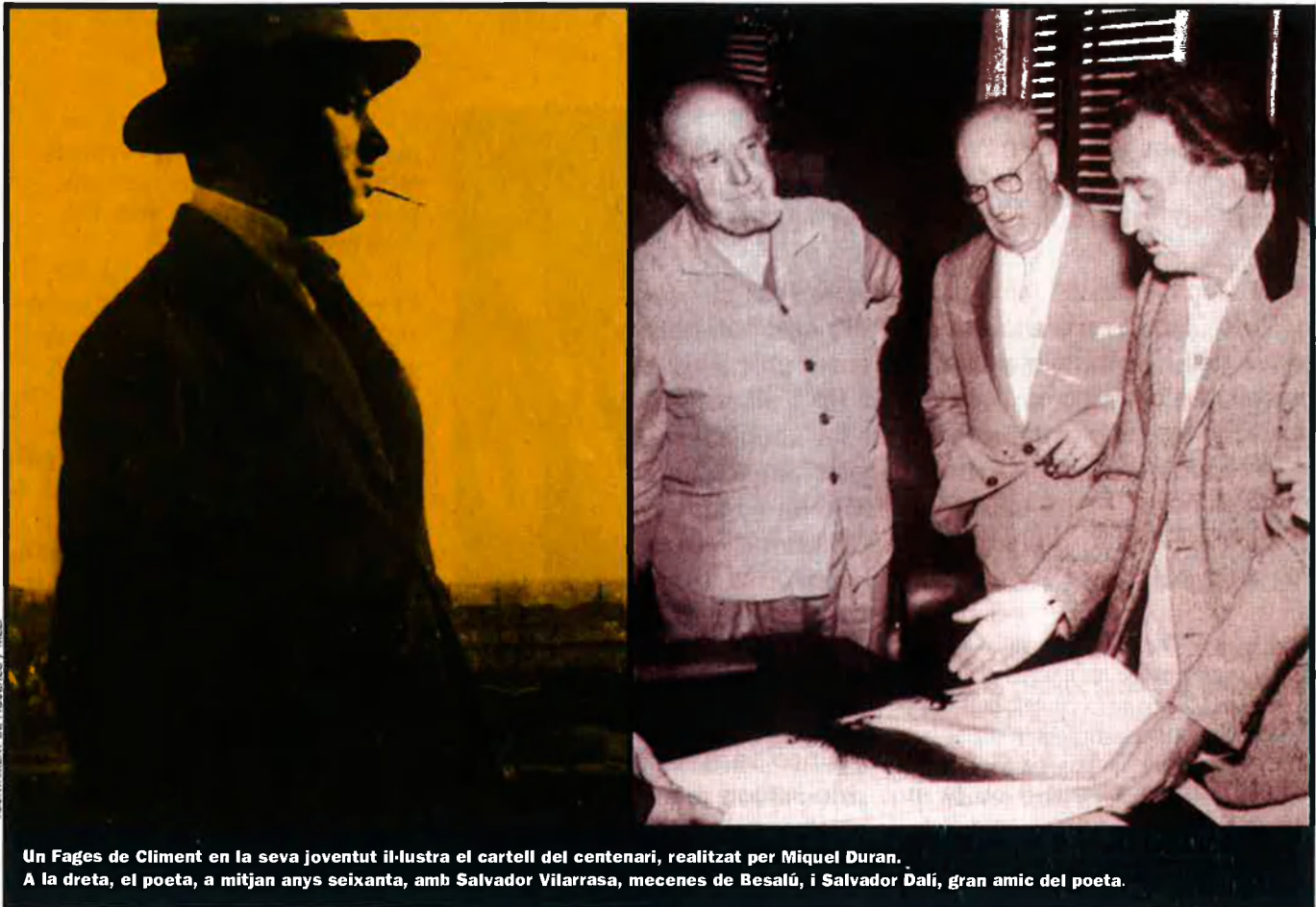
“Per apagar la foguera
la que crema més de totes
jo tenia una manguera
i ara tinc un compta-gotes.”

Una reflexió crepuscular dels seus epigrames, un de sol:

“Passaran els anys i els lustres
i els qui, amb dardell d'ironia,
fustigava i ofenia,
tots plegats seran balustres
de la meua galeria
de putrefactes il·lustres.”

Els epigrames de Fages de Climent, deia Josep Pla, ens haurien de servir per a conèixer més o menys la literatura catalana d'aquest moment. “De vegades són horribles. De vegades, excel·lents. És que la situació literària és diferent.” **LL. B.**

AJUNTAMENT DE FIGUERES / MELI

Un Fages de Climent en la seva joventut il·lustra el cartell del centenari, realitzat per Miquel Duran. A la dreta, el poeta, a mitjan anys seixanta, amb Salvador Vilarrasa, mecenes de Besalú, i Salvador Dalí, gran amic del poeta.

l'epíleg del segon— i prologats, respectivament, per Ventura Gassol i Eugeni d'Ors.

El "Poema dels Tres Reis".

L'Any Fages de Climent compta ja amb un pòrtic, l'exposició, al Museu del Joguet de Catalunya, a Figueres, del manuscrit del *Poema dels Tres Reis*, llibre il·lustrat per J. Commele-ran i editat els anys 1950 i 1951 que és format no per un poema, sinó per un conjunt de poemes de diversos referents a les festes nadalenques i a les joguines.

L'obra acaba de ser reeditada amb un pròleg d'un gran admirador del poeta, Enric Casassas i és el primer fruit de l'impuls municipal figuerenc a l'edició de l'obra de Fages de Climent.

La reedició tardana del llibre —una delícia per als lectors de totes les edats, un llibre que hauria de ser reposat cada Nadal als taulells de novetats i quedar-se per sempre als

prestatges de les llibreries— fa més dramàtica la desídia dels hereus durant aquests anys.

El pròleg de Casassas és una reivindicació. El poeta, mig empordanès per les seves freqüents estades a l'Es-cala, es posa en la pell del lector i descriu la sensació que experimenta el lector de Fages de Climent: la de volar amb l'aire de les seves paraules, amb el dring.

Aquest dring, és, diu, una suma de coses com la riquesa de la llengua, el seu original estil d'escriure, la manera com situa cada una de les seves obres en un indret específic o altre del món de l'esperit i potser, també, un cert distanciament a l'hora d'expressar-se, un control conscient del material, la mínima fredor necessària per no perdre mai el fil sintàctic i semàntic que aguanta els versos i els fa entenedors.

Les reivindicacions de Casassas i els poemes dels tres reis no tindran la divulgació que es mereixen, ni la que

l'Ajuntament de Figueres, amb els admiradors de l'escriptor, desitgen, per dues raons. Primer, perquè una petita editorial de Figueres no pot aconseguir la divulgació de les principals editorials catalanes: no hem vist el llibre en les dues primeres grans llibreries de Barcelona on l'hem buscat. I després, perquè la desafortunada coberta, i en especial el tractament del títol i del nom de l'autor, típic d'un grafista de mal gust, traeix la qualitat de l'obra i això desanima no només el lector, sinó també el llibreter a l'hora d'exhibir-lo en un lloc digne o preferent.

Si es vol projectar Fages de Climent més enllà de la frontera altempordanesa, i, de retop, prestigiar la fama comarcal amb el ressò nacional, aquest primer pas no serà només infructuós, sinó contraproductiu: reforçarà la imatge del poeta local i localista, justament la que ha perjudicat la seva recepció.

Lluís Bonada